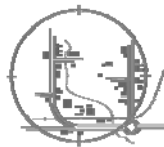

Proposta de Workshop Internacional de Paisatge 'Paisatges Contemporanis del Baix Llobregat'

Un projecte de l'Observatori de la Urbanització
Departament de Geografia de la UAB

Observatori de la Urbanització

Workshop

‘Paisatges Ordinaris, Patrimonis Emergents: Innovació i Creativitat en la Gestió urbana i Territorial als Municipis del Baix Llobregat’

L'Observatori de la Urbanització, mitjançant el Màster en Intervenció i Gestió del Paisatge i el Patrimoni de la UAB, proposa l'organització d'un workshop internacional de paisatge i d'altres activitats complementàries del congrés ‘Paisatges Contemporanis del Baix Llobregat’.

L'Observatori de la Urbanització (Departament de Geografia de la UAB) és un laboratori de projectes que té l'objectiu d'elaborar recerques aplicades sobre les tendències urbanes i territorials futures per a contribuir a una millor presa de decisions i gestió des dels ens públics amb una especial èmfasi en l'escala local.

El màster en Intervenció i Gestió del Paisatge i el Patrimoni (Dept. de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona) és un programa docent amb una trajectòria de 15 anys creat amb l'objectiu de formar una primera generació d'experts capaços d'intervenir i gestionar els paisatges i els patrimonis d'acord amb els principis del Conveni Europeu del Paisatge que comença el seu procés d'implementació l'any 2000.

Es proposa l'organització d'un workshop sobre com intervenir sobre els paisatges urbans patrimonials inspirat pels principis del Conveni Europeu del Paisatge. L'objectiu del taller serà proposar projectes d'intervenció i gestió del paisatge i dels patrimonis dels municipis de la comarca del Baix Llobregat.

Els treballs posaran en valor els patrimonis de tipus ambiental i cultural dels paisatges dels municipis baixllobregatins; exploraran possibilitats de dinamització econòmica, innovació i creativitat des de la intervenció i la gestió paisatgístiques; i plantejaran iniciatives de futur que entenguin el territori com una ‘xarxa patrimonial de paisatges’ en l'escala local i supramunicipal.

Els projectes d'intervenció i gestió del paisatge i el patrimoni que es presentaran a la finalització del workshop seran elaborats per un grup multidisciplinari d'experts internacionals que comptarà amb la presència d'estudiants de màster i professors de diferents universitats europees pertanyents a la Xarxa UNISCAPE d'Universitats per a la Implementació del Conveni Europeu del Paisatge.

La Universitat Autònoma de Barcelona, mitjançant el màster en Intervenció i Gestió del Paisatge i el Patrimoni es membre fundador de la xarxa UNISCAPE i contribueix amb activitats com la que es proposa a fornir de contingut el treball de la xarxa d'universitats.

Continguts, objectius i orientació dels treballs

El workshop considera un objectiu principal inspirat per la recerca europea en paisatge i patrimoni que en el moment actual està plantejant diverses orientacions de recerca amb l'horitzó 2020:

Considerar el paisatge i el patrimoni no només com elements a preservar, conservar i protegir d'acord amb una sèrie de valors reconeguts socialment sinó, molt més enllà, gestionar aquests paisatges i patrimonis concrets en termes de 'catalitzadors' d'activitats econòmiques, socials i culturals que permetin albirar un desenvolupament local sostenible, integrat i innovador.

Per tant, més enllà dels tractaments museístics i de preservació, la gestió intel·ligent i creativa de paisatges i patrimonis pot esdevenir un desllorigador per a la gestió urbana i territorial en l'escala local que vinculi el paisatge i el patrimoni de manera transversal amb tot un ventall de qüestions d'ordre econòmic, social i cultural certament rellevants en la vida de les comunitats i territoris dels municipis de la comarca del Baix Llobregat.

Aquest gran objectiu principal, serà explorat en el decurs del workshop de paisatge a partir de 5 objectius de treball que orientaran els projectes a elaborar per part dels diferents grups d'experts que participaran al taller:

- **Definir** una aproximació general als territoris objecte d'estudi en termes de 'paisatge patrimonial'.
- **Proposar** projectes d'intervenció i gestió del paisatge que contemplin elements de patrimoni ambiental i cultural.
- **Explorar** les possibilitats per a dinamitzar, a partir d'aquestes intervencions, les activitats econòmiques i la vida social i cultural del territori.
- **Plantejar** de manera aplicada el concepte de 'paisatge ordinari' en la forma de projectes d'intervenció i gestió que aprofitin els valors existents i potser no reconeguts o prou subratllats dels paisatges dels municipis de la comarca.
- **Proposar** de manera concreta el concepte de 'patrimoni ordinari' com l'element central de projectes d'intervenció i gestió que aprofitin els valors existents i potser no reconeguts o prou subratllats dels patrimonis dels municipis de la comarca.

De manera més concreta, els treballs dels diferents equips universitaris, s'orientaran vers aquests cinc objectius a partir de les següents consideracions preliminars:

- **Definir** una aproximació general al territori dels municipis de la comarca del Baix Llobregat en termes de 'paisatge patrimonial', a partir dels principis que inspiren el Conveni Europeu del Paisatge. Aquesta orientació haurà de permetre suggerir estratègies, propostes, projectes i actuacions concretes que entenguin el paisatge a patrimoni i el patrimoni en termes de paisatge.

- **Proposar**, a partir d'aquesta orientació global, iniciatives i projectes d'intervenció i gestió del paisatge que contemplin simultàniament elements de patrimoni ambiental i de patrimoni cultural per a ajudar a definir de manera operativa la idea d'una 'xarxa patrimonial de paisatges' de la comarca, a partir dels diferents elements de valor que caracteritzen els diferents entorns ambientals i paisatgístics sobre els quals es treballarà.
- **Explorar** les possibilitats per a dinamitzar, a partir de la valoració i la intervenció sobre el paisatge, els diferents sectors i activitats econòmiques del territori tot considerant els paisatges i els patrimonis de la comarca com desllorigadors per a inspirar la innovació econòmica i la creativitat cultural al territori.
- **Plantejar** tractaments paisatgístics integrats i transversals, que no considerin els territoris considerats com 'illes paisatgístiques' o 'bombolles patrimonials', sinó tot el contrari, que contemplin intervencions orientades vers la connectivitat paisatgística/ambiental i la permeabilitat visual/perceptiva del patrimoni paisatgístic.

El treball des d'aquests principis i sobre aquestes qüestions clau, permetrà a la finalització del workshop la presentació d'un conjunt de projectes d'intervenció concrets i específics de gestió dels paisatges patrimonials que mostri el seu potencial en termes d'eina transversal de diagnosi i de projecte de futur del territori.

Territoris i paisatges de treball

El Comitè organitzador del congrés va proposar traçar unes franges transversals al riu com a criteri de delimitació dels espais de desenvolupament del *workshop*. Aquesta proposta, però, s'ha valorat inviable per abordar-la en un sol taller. Confiam que l'actuació que ens ocupa pugui tenir algun tipus de continuïtat que faci viable treballar sota aquest criteri, encara que sigui en diverses fases. Partim, doncs, d'una reelaboració d'aquesta proposta inicial del Comitè organitzador: els territoris o zones d'estudi han estat seleccionats prenent el riu com a eix referencial, ja que és l'element que defineix el Baix Llobregat i que ens endinsa en la comarca.

La traça del riu Llobregat integra tota una sèrie d'ambients i d'elements patrimonials que no només es refereixen al riu en sí mateix, sinó a una sèrie de territoris de vegades discontinus caracteritzats per la seva relació amb aquell, normalment a través de rieres que pertanyen a la seva conca: als espais urbans dels marges fluvials s'hi sumen, així doncs, tot un ventall de municipis amb paisatges patrimonials allunyats del riu, però articulats a ell a través de les rieres.

En aquest sentit, el workshop plantejarà els treballs sobre una selecció de paisatges i territoris prou representatius d'aquest context territorial i d'una sèrie de temàtiques d'alt interès en el moment actual:

Territori 1. L'autovia de Castelldefels-Aeroport i els seus territoris de context.

El territori permet l'observació i el treball amb noves relacions entre infraestructura i usos del territori i diferents generacions de paisatge que conviuen en un àmbit on la transformació territorial accelerada en el temps es mostra com un palimpsest de paisatges metropolitans. Es proposa també l'elaboració i sistematització d'un projecte d'ordre cultural que posi en valor la infraestructura en termes de 'visor paisatgístic' i de 'contenidor de memòria', a partir d'un treball d'arqueologia paisatgística per a subratllar i fer visibles la petjada de l'autovia com a paisatge cultural de la comarca.

Temes de treball:

- La relació entre els diferents paisatges que coexisteixen avui dia al territori de l'autovia.
- L'autovia de Castelldefels com a paisatge cultural i de memòria metropolitana.

Territori 2. El Parc Agrari del Baix Llobregat en l'horitzó 2030.

Els parcs agraris poden reforçar el seu paper com a territori estratègic i de futur en un nou context definit per l'emergència de qüestions com l'agricultura periurbana, l'alimentació de proximitat o la seguretat alimentària de les comunitats urbanes més afectades per la crisi econòmica. Però, sens dubte, un dels temes més suggeridors i emergents consisteix en el paper que els parcs agraris poden jugar en el context de la definició de polítiques territorials 'climate-proof'. És a dir, actuacions d'adaptació i mitigació dels efectes del canviament climàtic. El Parc Agrari del Baix Llobregat s'estén a banda i banda del riu Llobregat i ocupa terres repartides entre 13 dels 30 municipis de la comarca: Papiol, Pallejà, Molins de Rei, Sant Vicenç dels Horts, Sant Feliu de Llobregat, Santa Coloma de Cervelló, Cornellà de Llobregat, Sant Joan Despí, Sant Boi de Llobregat, Gavà, Viladecans, Castelldefels, el Prat de Llobregat. Es proposa, en aquest sentit, treballar el Parc Agrari del Baix Llobregat en termes d'infraestructura territorial adaptada al canvi climàtic.

Temes de treball:

- El Parc Agrari del Baix Llobregat com a proveïdor de serveis en termes de serveis ecosistèmics, paisatgístics, i socials (seguretat alimentària, agricultura metropolitana).
- El Parc Agrari del Baix Llobregat com a infraestructura paisatgística 'climate-proof': proposta concreta d'actuacions de mitigació i adaptació al canvi climàtic.

Territori 3. La traça del riu Llobregat (sector Nord de la comarca).

La traça del riu Llobregat i l'ampli ventall d'elements funcionals que avui presenten valors patrimonials vinculats a l'aprofitament de l'aigua primer per la civilització agrícola i després per la industrial representa una important oportunitat pel que fa a la millora de la situació de fragmentació i manca de continuïtat que caracteritza els ambients naturals de la comarca. Existeix, per tant, la possibilitat de treballar sobre la xarxa de territoris vinculats amb l'ambient fluvial per tal de proposar una gestió integrada.

Temes de treball:

- Connectivitat del riu amb altres espais naturals d'excel·lència i de caràcter ordinari.
- Permeabilitat i contacte dels territoris annexos. El riu Llobregat com a espai públic paisatgístic (accés; catalogació d'elements de patrimoni ambiental i cultural; valoració de l'experiència paisatgística).

Territori 4. La urbanització dispersa a l'Ordal.

La dispersió de la urbanització sobre el territori i la confluència de fenòmens coincidents i característics de l'evolució dels territoris metropolitans en el decurs de les últimes dècades del segle XX com ara les migracions residencials de les ciutats més grans a les de grandària més petita o la conversió de la segona residència en habitatge principal ha acabat configurant un tipus de territori força representat en alguns municipis de la comarca. Es tracta de les urbanitzacions caracteritzades per la proliferació de tipologies edificatòries de baixa densitat. Es tracta d'un hàbitat que representa reptes pel que fa a la intervenció i la gestió del paisatge força clars a banda de tota una sèrie d'impactes ambientals, funcionals i territorials que exigeixen avui nous protocols d'actuació i gestió. Es proposa el treball d'aquestes qüestions sobre casos concrets que poden resultar paradigmàtics o prototípics de la situació a una majoria d'urbanitzacions de la comarca. En aquest sentit, es poden identificar diferents perfils d'urbanització a considerar a municipis com Collbató, Cervelló, Corbera de Llobregat, Torrelles de Llobregat o Vallirana, on identificar urbanitzacions amb situacions sensiblement diferents:

- En funció de la població:edat, categoria socioeconòmica, altres variables demogràfiques.
- En relació a la morfologia: urbanitzacions fragmentades o amb cert grau de compactació.
- Segons la configuració territorial: en àrea suburbana o a diferents tipus d'entorn natural.
- A partir de l'impacte variable de la conversió de segona en primera residència.

Temes de treball:

- La gestió de la mobilitat i la relació amb l'entorn de caràcter ambiental que defineix les urbanitzacions amb l'objectiu de creació de centralitats en el teixit suburbà.
- Proposta de tipologies d'espai públic de caràcter alternatiu adequades a la realitat de la urbanització dispersa amb l'objectiu de millora de les condicions d'intensitat urbana i sociabilitat.

Territori 5. Les àrees d'activitat econòmica: encaix i integració paisatgística

A diferència del valor patrimonial ja reconegut i prou analitzat pel que fa a les instal·lacions industrials representatives de l'activitat productiva característica del procés d'industrialització, les àrees d'activitat econòmica de desenvolupament més recent plantegen reptes com la millora de la integració paisatgística en termes concrets o la relació entre aquest nou tipus de paisatge i les preexistències de caràcter agrícola o natural de la comarca.

Temes de treball:

- Reconeixement dels establiments industrials i dels seus entorns paisatgístics immediats i de context.
- Avaluació de l'encaix i integració en el paisatge i proposta d'actuacions d'integració paisatgística concretes.

Organització

El workshop s'esdevindrà d'acord amb el següent programa. Els estudiants participants comptaran amb allotjament i espai de treball al municipi del Prat de Llobregat. Les dietes corresponents a l'estada i manutenció (excepte sopar) estan cobertes des de l'organització.

- Diumenge 22 de maig: arribada dels participants.
- Dilluns 23 de maig: jornada informativa amb ponències i treball de camp.
- Dimarts 24 de maig – Divendres 3 de juny: desenvolupament dels treballs.
- Dissabte 4 de juny: primera presentació dels resultats del workshop.